

נתיבות ישעיהו

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

עקב תשפ"ב
פרקי אבות פרק ה' משנה י"ח
שנה ד' • גליון ר"ח

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של תורת רבינו - נא להתקשר למספר: EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס: 1-718-705-8608

חדש!

אפשר לשמוע השיחה הנדפסת בנתיבות יושר של כל שבוע במספר: 1-718-559-6660

תוכן העניינים

ליל שישי עקב תשס"ו

תכלית הטוב 'להטיבך
באחרותך' ע"י זכירת
השי"ת בכל עת

- התורה דורשת שלימות ג
- דרך הקירוב ע"י מה שמגדיל חלק הטוב
שבו ג
- תכלית האדם להגיע לתכלית
השלימות ד
- השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך ה
- ע"י העסק בגשמיים יבוא לידי שכחת
ה' ז
- תכלית עשירותו להחזיק ידי העוסק
בתורה ט
- תכלית התפילה - שיהיו ישראל נושאים
עיניהם לאביהם שבשמים י
- ע"י התפילה יכיר שהוא צריך כל יום
לחסדי הבורא יא
- ללא הצורך בתפילה באים לידי ושכחת את
ה' אלקיך יב
- הלימוד מאכילת המן יג
- אל תקנא במי שבא לידי ורם
לבכך יד
- להיטיבך באחריתך טו
- התקן עצמך כדי שתכנס לעולם
הבא טז

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

ליל שישי עקב תשס"ו

תכלית הטוב 'להטיבך באחרותך' ע"י זכירת השי"ת בכל עת

התורה דורשת שלימות

אֵל תֹּאמַר בְּלִבְךָ בְּהַרְף ה' אֶלְקֶיךָ
אֲתָם מִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר בְּצַדִּיקְתִּי
הִבְיָאֵנִי ה' לְרֵשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת
וּבְרֵשֶׁת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם
מִפְּנֵיךָ. (דברים מ, ד).

בשעה שבני ישראל יכנסו לארץ
ישראל לכבוש את הארץ,
לא ידמו בלבכם 'אל תאמר בלבבך',
'בהרוף ה' אלוך אותם מלפניך',
שבעת שישבר השי"ת את אומות
הגויים לפני בני ישראל, שאתם אלו
המנצחים את המלחמות, 'לאמר
בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ
הזאת', ולא ידמו לומר שהם זוכים
בארץ ישראל מחמת צדקתם.

'לא בצדקתך וביושר לביך אתה
בא לרשת את ארצם' (שם ה),
אלא באיזה זכות זוכים אתם לגרש
את הגויים ולרשת את ארץ ישראל,
'כי ברשעת הגוים האלה ה' אלוך
מורישם מפניך', מחמת גודל רשעת
הגוים, כי שבעת האומות שהיו בארץ
ישראל היו עובדי עבודה זרה, זהו

סיבה אחת שלכן השי"ת מגרש אותם
מארץ ישראל. והטעם השני הוא
'ולמען הקים את הדבר אשר נשבע
ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב',
כדי שיקיים השי"ת הבטחתו לאבות.

ובפסוק שלאחר מכן (שם ו) נאמר
שוב, 'וידעת' שידעו דבר

זה באופן ברור, 'כי לא בצדקתך ה'
אלוך נתן לך את הארץ הטובה
הזאת לרשתה', בני ישראל אינם
זוכים בארץ ישראל מחמת צדקותם,
'כי עם קשה עורף אתה'. ועל זה
מזכיר משה רבינו מה שחטאו בני
ישראל בעגל ובשאר החטאים
שחטאו במדבר, ולכן לא יתכן לומר
שבני ישראל זוכים בארץ ישראל
מחמת צדקותם.

דרך הקירוב ע"י מה שמגדיל חלק
הטוב שבו

ויש להבין איזה חסרון יש במה
שידמו בני ישראל שזכו בארץ
ישראל מחמת צדקותם, אולי ושמא
על ידי מה שיחשבו ישראל שמחמת
צדקתם נכנסו לארץ ישראל, על ידי

בצדקתך אתם נכנסים לארץ ישראל.
ויש להבין טעם הדבר.

כן דווקא יתחזקו ביראת שמים
ובצדקות.

תכלית האדם להגיע לתכלית השלימות

"דער ענין איז אזוי, די תורה
רעדט דאך צו דער שלימות
פון א מענטש, דער מענטש דארף
דאך זיין אינגאנצען גאנץ. א
מענטש צו זיין אינגאנצען
בשלימות דארף ער גוט וויסען וואו
ער האלט, די תורה וויל נישט דעם
מענטש נאר אביסעל בעסער
מאכען".

הביאור בזה הוא, כי התורה
מדברת לאדם איך הוא
הדרך להגיע לשלימות, מהאדם
נדרש להיות בתכלית השלימות, וכדי
שיגיע האדם לתכלית השלימות,
צריך הוא לדעת היטב היכן הוא
עומד בעולם, שכן התורה לא באה
רק כדי שיטיב האדם מעט את
מעשיו, כי אם להביאו לתכלית
השלימות.

בשאנו יכולים לגרום לאדם שיטיב
מעט את מעשיו הרי זהו
רווח גדול, 'ס'איז א גרויסער געווינס',
אבל רצון התורה אינו רק להיטיב את
האדם במעט, התורה דורשת מהאדם
שיהיה אדם השלם, 'די תורה מאנט

הרי כך אנו יודעים כיום בדורות
שלנו שאם יש בחור או אדם
צעיר או כל אחד באשר הוא שאין לו
חשק לתפילה או שאין לו חשק
לתורה או שאין הנהגתו כראוי - הלא
בכל אחד יש איזה משהו טוב - הדרך
הוא שמגדילים את מעט הטוב שיש
בו ועל ידי כן מחזקים אותו שייטיב
את דרכיו. אבל אם רק יסתכלו על
החלק הרע שיש בבחור או באדם
הלא עי"ז יתרחק לגמרי, 'ער וועט
אנטלויפען אינגאנצען', ולא יצא ממנו
מאומה.

בדורות הללו אנו יודעים, שעיקר
הדרך כשרוצים לכבוש
את לב הנער או האדם, 'אז מ'וויל
געווינען דעם אינגעל אדער א בחור
אדער א איד', וכל מי שרוצים לחזקו
בעבודת ה', אזי לוקחים את מעט
הטוב שיש בו, ומגדילים ומגזימים את
חלק הטוב שבו, ומראים לו, בא וראה
את הצד של הברכה הגדולה
כשנאחזים בטוב.

אך כאן בתורה נאמר ההיפך, 'דא
שטייט אין די תורה פונקט
פארקערט', 'לא בצדקתך וביושר
לבבך אתה בא לרשת את ארצם'.
הפסוק שונה ומשלב ענין זה, שלא

נתן לבני ישראל את ארץ ישראל, שהשי"ת גירש את הגויים מארץ ישראל, וכבשו את ארץ ישראל עם מעט מלחמות, צריכים לדעת שדבר זה לא נעשה בזכותנו, כי אם 'ברשעת הגוים האלה ה' אלוךך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב'.

השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך
עוד ענין מבואר בפרשה.

בפסוק נאמר (דברים ח, יא), **הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם.**

לפני פסוק זה נאמר שהשי"ת עומד להכניס את בני ישראל לארץ ישראל, שארץ ישראל ארץ טובה היא, וכמו שנאמר (שם ז-ט), 'כי ה' אלוךך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחושת'.

בפסוקים אלו נאמר שהשי"ת מכניס את בני ישראל לארץ שיש בה כל טוב, והשי"ת

פון אַ מענטש זאל זיין אַ מושלם'דיגער מענטש, אינגאנצען בשלימות'.

כדי שיגיע האדם לתכלית השלימות, הרי צריך הוא קודם כל לדעת ולהכיר את חסרונותיו, כי כל זמן שאין האדם יודע את חסרונו והוא מדמה שהוא צדיק, ושכוחותו הוא נכנס לארץ ישראל, הרי הוא מדמה שאינו צריך להתעלות כי אם מעט, 'ער דארף אביסעל בעסער ווערען, ואינו צריך לשנות את מעשיו לגמרי'.

האדם שמצליח בכל עניו, א' מענטש וואס גייט איהם גוט, אם יאמרו לו שהוא מצליח בכל עניו מחמת צדקותו, אלא שהוא צריך לשפר מעט את מעשיו, מזה יבין שאינו צריך לשנות את מעשיו, אנדערש דארף ער נישט ווערען.

"די תורה איז נישט צופרידען מיט דעם. א' מענטש דארף טאקע ווערען איין אנדערער מענטש אינגאנצען".

אבל אין זהו דרך התורה, כי האדם צריך את לשנות עצמו לגמרי.

איך יבוא האדם לידי כך שישנה את דרכו לגמרי, על ידי מה שיבין את החסרונות שיש לו, ויבין שמה שהשי"ת נתן לו, מה שהשי"ת

עצם הדבר יש להבין, וכי משום שהאדם מצליח בכל עניינו על ידי כן ישכח את השי"ת, 'אז מ'האמ כל טוב פארגעסט מען פון דעם אייבערשטען, אדרכא, כשיש לאדם כל טוב, אזי 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוךך'.

הסברא נותנת, שאדם שחטא ורע לו, 'ס'גייט איהם שלעכט ווייל ער האט געזינדיגט, אזי מובן מה שמוזהירים את האדם שלא ישכח את השי"ת וימשך לנהוג כיהודי, ושלא יתשל מעבודתו, 'זיך נישט נאכלאזען פון צו זיין א' איד, ולא יתשל מקיום תורה ומצוות על אף שפגעה בו הרע. אבל האדם שמצליח בכל ענינו, 'א מעגשט וואס ס'גייט איהם גוט, שיש לו כל טוב, וכמו שנאמר בלשון הפסוק, שהתורה מבטיחה שלא יהיה עניות בארץ ישראל, 'די תורה זאגט צו, אז ס'וועט נישט זיין קיין ארעמקייט, וכי במצב זה צריכים להזהיר את האדם 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוךך'.

בענין הזה מצאנו גם בקריאת שמע. בפרשה שניה של קריאת שמע נאמר (דברים יא, יג-טו), 'והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלוךכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם'. שבשעה שבני ישראל

מבטיח לנו שלא תהיה עניות בארץ ישראל, וזהו ברכה עצומה, 'ארץ אשר לא במסכנות תאכל כה לחם, שהיא ארץ שלא יאכלו שם לחם מתוך עניות, ולא עוד אלא 'לא תחסר כל כה, שלא יחסר שום טובה בארץ ישראל, לא רק מאכלים לא יחסר בארץ ישראל, אלא שום דבר לא יחסר בארץ ישראל, ויהיה שם ברזל ונחושת כדי לבנות בתים, ולא יחסר שם מאומה, ועל זה נאמר (פסוק ז), 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוךך על הארץ הטובה אשר נתן לך'.

ועל זה מזהיר הפסוק: 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוךך לבלתי שמור מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום. פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת'.

ויש להבין, וכי משום שיהיה לבני ישראל כל הטוב על ידי זה ישכחו את השי"ת, והלא בפסוק שלפניו נאמר 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוךך, שעל ידי אכילת כל הטוב באים לברך את השי"ת, ואיך יתכן שעל ידי האכילה ושביעה 'ובקרד וצאנד ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, יבואו על ידי כן לידי 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוךך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים'.

אידען שלעכטס'. אדרבא, הפסוק מדבר כשבני ישראל מצליחים בכל עניניהם יותר מכל אומה ולשון כמו שנאמר בפרשיות אלו, ולמה במצב זה צריכים להזהיר את בני ישראל שלא יבעטו בהש"ת.

ע"י העסק בגשמיות יבוא לידי שכחת ה'

התשובה על קושיא זו נאמרה בתורה, 'דער תירוץ אויף די קושיא שטייט אין די תורה אליין, 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוךך לבלתי שמור מצותיו ומשפטיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום', שמא יבואו לידי מצב של שכחת ה', ולא ירצו לשמור את התורה, 'פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירכיון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה', שיתקיימו בבני ישראל כל הברכות, שיהיו עשירים ויהיה להם כל טוב, שיהיה להם גם כסף וזהב - על אף שהאדם יש לו קיום ללא כסף וזהב - אבל יהיה לו ברכה שיהיה לו כל טוב, שיהיה לו ריבוי של כסף וזהב.

ועל זה נאמר 'ורם לכבוד' 'און דיין הארץ וועט ווערען שטארק', 'ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים'.

יעבדו את הש"ת באופן הנעלה ביותר שיתכן, לאהוב את ה' ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, אזי יתן הש"ת שכם של בני ישראל, 'ונתתי ממך ארצכם בעתו יורה ומלקוש', שירדו גשמים ככל הצורך, יורה ומלקוש, גשם חזק וגשם חלש, כל גשם לפי הצורך, 'ואספת דגנך ותירושך ויצהרך. ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת', שיהיה לבני ישראל כל צרכיהם, להם ולבהמתם.

ותיבך לאחר מכן נאמר (שם טו), 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם'. וגם בזה יש להבין, מאחר שהש"ת נתן לבני ישראל את כל צרכיהם, איזה מקום יש לחשוש שיבואו לידי חטא, שמשום כן צריכים להזהירם שלא יבואו לידי כך מאחר שיש להם כל טוב.

בשלמא אילו היו סובלים צרות ותוכחה, אזי צריכים להזהיר את בני ישראל להישמר שלא יבעטו בהש"ת, ולא יהיה להם טענות כלפי הש"ת, ושלא יסתכלו על מעשה הגויים, 'פארקוקט זיך נישט אויף די גוים', שמצליחים בכל עניניהם ובני ישראל אינם מצליחים בדרכיהם, 'פאר זיי גייט גוט און פאר

אדרבא, כשאין השמש זורחת, 'ווען ס'מאכט זיך אַ שווערער וועמער', אזי מתחילים לחשוב למה אין השמש זורחת, אבל כשהשמש זורחת באופן נאה, לא מתבוננים ולא חושבים למה השמש זורחת באופן נאה, כי זהו דרך העולם שהשמש זורחת באופן נאה, וכי השמש זורחת רק עבורו, הלא השמש זורחת עבור כל העולם.

ועל זה נאמר 'ורם לבבך', שהאדם שמצליח בכל עניניו הגשמיים, על ידי כן באים לידי גאוות הלב, 'ווערסטו שטאלץ ביי דיר', והוא רואה רק את הצלחתו בכל עניניו, והרי הוא עשיר, והוא תולה את סיבת עשירותו לפי שהוא סוחר טוב, 'איך בין אַ גוטער ביזנעסמאן', והוא אומר 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ה, ח).

על זה מזהירה התורה, 'דאס זאגט די תורה', זה וודאי שהעשירות היא ברכת ה', אבל יש בה נסיון גדול, ולכן באה האזהרה של 'השמרו לכם', שישמרו עצמם שלא לסור מדרך התורה, 'מ'זאל זיך היטען נישט אוועק צו גיין פון דעם אידישען וועג', דבר זה נאמר בדווקא כשבני האדם מצליחים בכל עניניהם, כשמדמה בעצמו, 'ער רעדט זיך איין', מה יעשה בכספו.

מבואר בפסוק, שיש מצב של נסיון דווקא כשהאדם מצליח בכל עניניו ויש לו ברכת ה', ויש לו כל טוב, והוא מבין לבד שהצלחתו אינה רק מחמת שהוא עושה עסקים טובים, 'ווייל ער מאכט ביזנעס גוטע', אלא משום שכך נאמר בתורה, שעל ידי מה שישמור התורה יזכה לכל הטוב, אבל אם יהיה 'ורם לבבך', אזי יהיה 'ושכחת את ה' אלוקיך'.

כך מבואר בפסוקים אלו, 'אזוי שטייט דא אין די פסוקים', שכאשר האדם מכניס עצמו לעניני גשמיות, שמצליח בכל עניניו ולא חסר לו מאומה, הרי זהו לבד סיבה שיהיה 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך'.

כך הוא סדר הדברים, האדם שמצליח בכל עניניו, אין הוא מתבונן כלל בסיבה על מה ולמה מצליח הוא בכל עניניו, הלא זהו משום שהוא מקיים תורה ומצוות, אלא שהוא רואה רק את הצלחתו בכל עניניו. וכשם כשהאדם משכים בבוקר ורואה את החמה זורחת, אין הוא מתבונן מהו הסיבה על מה ולמה החמה זורחת, למה עשה ה' שתזרח שמש נאה, כי כך הוא סדר העולם שהשמש זורחת באופן נאה.

עוסק אויף צו מקיים זיין דער רצון ה'. דער זבולון איז אויסצוהאלטען יששכר, דער זבולון איז זיך מכניע צו יששכר, דער זבולון האלט אויס יששכר ווייל ער פארשטייט וואס תורה איז, דעמאלטס איז ער א שותף מיט יששכר".

העוסקים לפרנסתם צריכים להתבונן ולדעת לשם מה העמיד אותם השי"ת באופן זה שיהיה להם פרנסה, שפרנסתו תהיה כדי לחזק תורה. מה שיש לו פרנסה אין הכוונה שזהו משום שהוא סוחר, 'ער איז א ביוזעסמאן' והשני הוא למדן, ולכן הסוחר חי לו בדירה נאה ועשירה, ואילו הלמדן, נו, תומכים בו מעט, זורקים לו מעט פרנסה, נותנים לו צדקה ומחזיקים אותו.

המהלך הזה אינו נכונה והיא שקר, אין זו כוונת התורה. כוונת התורה בשותפות של יששכר וזבולון הוא שזבולון ויששכר הם שני שותפים שווה בשווה. שניהם עוסקים בקיום רצון השי"ת, זבולון מחזיק את יששכר, וזבולון מכניע את עצמו ליששכר. זבולון מחזיק את יששכר לפי שהוא משיג מהו חשיבות התורה, רק אז נחשבים לשותף ראוי עם יששכר.

אבל אם זבולון חי לו כעשיר, הוא קונה לו בתים ואחוזות, ער

תכלית עשירותו להחזיק ידי העוסק בתורה

בשהשי"ת נותן לאחד הרבה ממון, למה נותן לו השי"ת ממון רב, הלא השי"ת היה בכוחו לעשות שיחיו כמו שחיו בני ישראל במדבר, שכל אחד יפול לו מן מן השמים, אך השי"ת העמיד את הבריאה באופן אחר, השי"ת העמיד את סדר העולם באופן ובררך של יששכר וזבולון, שמחצית אחת של הכלל ישראל יעסקו בתורה, שבט אחד עוסקים בתורה, והשבט השני עוסקים בעניני פרנסה.

"דער בעל פרנסה דארף אבער וויסען פארוואס האט דער אייבערשטער איהם אוועק געשמעלט אויף פרנסה, זיין פרנסה דארף זיין אויף מחזק זיין די תורה, די פרנסה איז נישט אז ער איז א ביוזעס מאן און דער איז א למדן. דער ביוזעס מאן וואוינט זיך זיין און רייך, און דער למדן, נו, מ'ניט איהם צו, מ'ווארפט איהם צו פרנסה, מ'ניט איהם צדקה, מ'איז איהם מחזיק".

"דאס איז שקר, דאס איז פאלטש. די תורה מיינט עם נישט, די תורה מיינט דער זבולון און דער יששכר זענען גלייכע שותפים, ביידע זענען זיך

תפילתינו, והשי"ת אכן רוצה לקבל את תפילתינו.

וייש להבין לשם מה צריכים לתפילה שלנו, למה אין השי"ת נותן לנו את כל צרכינו גם ללא התפילה.

אנו רואים שכל אחד ואחד צריך להתפלל על צרכיו, גם הצדיק צריך לבקש ולהתפלל. כשהצדיק מתפלל ומבקש את צרכיו אין הוא מתפלל כמו הרשע השב בתשובה ומתפלל שהשי"ת יתן לו מתנת חינוך. אלא גם הצדיק הראוי לקבל את כל צרכיו, אעפ"כ צריך הוא להתפלל כדי לקבל את צרכיו.

וייש להבין מהו תכלית הדבר, הלא אם השי"ת חפץ בין כה לתת לו את צרכיו, למה אין השי"ת נותן לו את צרכיו ללא תפילה, זהו שאלת המהר"ל.

ומבאר המהר"ל, דבשעת ירידת המן נאמר בפסוק אך שהמן היה יורד 'דבר יום ביומו, ויש מי שזוכה שהמן ירד סמוך לביתו, ומי שלא זכה היה צריך לצאת מביתו וללכת מעט כדי ללקט המן דבר יום ביומו. ויש להתבונן, למה עשה ה' ככה, שירד המן דבר יום ביומו, ולמה לא ירד המן פעם אחת בחודש, ולמה הוצרכו שירד המן 'דבר יום ביומו'.

קויפט זיך הייזער און שלעסער, והוא נוסע לכל מקום שירצה בכל מצב שירצה, אלא שהוא מסייע מעט ליששכר, אין זו כוונת התורה, אין זה הענין של שותפות יששכר וזבולון, אלא שזהו נתינת צדקה לתלמיד חכם, ולא יותר מזה.

כשהאדם מדמה שהעשירות הוא שלו ומחמתו, אזי יבא לידי 'ושכחת את ה' אלוקיך', וזבולון שמדמה בעצמו שהוא סוחר גדל, 'איך בין דער גרויסער ביזנעסמאן', אני מבין במסחר, ואני מבין כיצד נושאים במשא ומתן וכדומה, אלא שהוא גם מחזק את התלמיד חכם לפי שהוא שומר תורה ומצוות, 'א' פרומער איד בין אין דאך', ולכן הוא נותן איזה תמיכה לתלמיד חכם, אבל נתינה זו אין זו השותפות של יששכר וזבולון, ועל ידי כן באים לידי 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך'.

תכלית התפילה - שיהיו ישראל נושאים עיניהם לאביהם שבשמים **המהר"ל** מבאר ענין אחד. הנה יש מצות התפילה, שכל אחד מישראל יש לו חובת תפילה. על מה אנו מתפללים, אנו מתפללים על עניני פרנסה ועניני רפואה ושיחיה האדם מתוך שלום ושלוה. ואנו מבקשים שהשי"ת יקבל את

שבכל יום ויום יש השגחה פרטית על האדם שגם למחר ישאר בריא.

כמו שהמזן ירד דבר יום ביומו, ואם יום אחד לא יצא האדם ללקט המזן, או אם לא ירד המזן, לא היה לו מה לאכול, ולא היה להם בידם להכין עצמם לקראת מחר, 'ער קען זיך נישט באווארענען אויף מארגען'.

כך הוא הדבר בכל ענין וענין שהאדם נוקק לו, בין בעניני בריאות ורפואה, בין אם זהו דעת ושכל, צריכים לבקש בכל יום 'אתה חונן לאדם דעת', כי אין לאדם הבטחה מהשי"ת שכל ימיו וכל מחשבותיו יהיו בדעת ובהשכל, 'דו האסט נישט קיין קאנטראקט מיט'ן אייבערשטעטן אז דו וועסט אויסלעבען די יאהרען מיט שכל, ס'איז נישטא אזא קאנטראקט', ואם היום יש לו דעת, יודה להשי"ת על שנתן לו הדעת, אבל לגבי יום המחרת, מי יודע מה שיעלה בחלקו ביום מחר.

כמו שבמדבר ידעו שאין זה דבר מוחלט וברור שלמחרת היום ירד להם המזן, והיה אסור להם להשאיר המזן מיום אחד על השני, והיו צריכים לסמוך ולבטוח על השי"ת, כך היא הדבר בכל ענין שיש לו לאדם, אם פרנסה או דעת או רפואה ובריאות או שלום, כל מה שיש לו לאדם, וכל מה שהאדם נוקק

ובביאור הדבר אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני שמות רנח), שטעם

הדבר מה שירד המזן בכל יום היתה כדי 'שהיו ישראל נושאים עיניהן בכל יום לאביהן שבשמים'. רצון השי"ת היה, שבכל יום לא יהיה לאדם מה לאכול למחר, שהרי מי שהשאיר את המזן למחרתו היה המזן מתקלקל, וכמו שנאמר (שמות מז, ב), 'וירום תולעים ויבאש', ומהו החסרון במה שמשאירים מהיום למחר, ולמה היה המזן נעשה מתולע.

אך זאת היתה רצון השי"ת, שידע האדם שהיום יש לו מה לאכול, ולא ידע מה יהיה לו לאכול למחר, שגם למחר ישא עיניו להשי"ת. זהו רצון השי"ת שהאדם ירגיש איך שבכל צעד ושעל הוא צריך לחסדי השי"ת, 'דער רצון ה' איז, אז א מענטש זאל שפירען אז אויף יעדען טריט און שריט דארף מען אנקומען צום רבונג של עולם'.

ע"י התפילה יכיר שהוא צריך כל יום לחסדי הבורא

זהו תכלית התפילה. בשעת התפילה מתפלל האדם ומבקש על רפואה, והיינו שבשעה שהוא מבקש על הרפואה יבין ויכיר שמה שעכשיו הוא בריא, אין זה ראייה שגם למחר ימשיך להיות בריא, אלא

והנה, מי שתפילתו הוא באופן שהוא מוציא את תיבות הפה כלאחר יד, 'ער זאגט אפ דעם דאווענען', אזי אין שום חשיבות בתפילה זו, כי אין זו תפילה אלא אמירה בעלמא, 'ס'אזי נישט קיין תפילה, ס'אזי אַ געזאגעכטס'.

כשהאדם מתחיל תפילתו ואומר 'אתה חונן לאדם דעת', הרי הוא צריך לידע ולהכיר, ויאמר, "רכונו של עולם, עכשיו יש לי דעת, אבל מה יהיה עמי בעוד רגע אחד אינני יודע", כי בכל יום משפיע עליו השי"ת את הדעת מחדש, ועל זה יבקש לפני השי"ת, "רכונו של עולם, הנה אין לי שכל משלי, אין לי שכל בשביל יום המחרת, יש לי שכל רק עבור היום, היום נתת לי שכל ודעת, ולגבי מחר הנני נחשב לשוטה חסר דיעה", ועל זה מבקשים לפני השי"ת שיתן לנו שכל גם כיום המחרת.

כשהאדם משכים בבוקר הרי הוא אומר 'מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתی בחמלה', ולאחר מכן אומרים ברכת השחר, ומודים להשי"ת על שנתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה, ובנוסף מודים 'פוקח עורים', 'מלביש ערומים'.

ולבאורה מהו הענין להודות על הדברים הללו מדי יום

אלו, העמיד השי"ת את הסדר שהאדם יודקק לחסדי השי"ת.

ללא הצורך בתפילה באים לידי ושכחת את ה' אלקיך

המעלה בדבר זה הוא כי אילו היה האדם בטוח שיש לו מן לאכול למשך שנה שלימה, והיה די בליקוט המזן פעם אחת שיסתפקו בה למשך שנה שלימה, היו באים על ידי כן לידי 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך', כי כשהאדם מצליח בכל עניניו הגשמיים, על ידי כן באים להנסיון של 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך'.

זה ברור שהשי"ת בכוחו לתת לאדם כל צרכיו לכל ימי חייו, והשי"ת הוא הטוב והמטיב ורוצה לתת לנו מכל הטוב גם ללא התפילה, אבל ללא הצורך בתפילה באים בוודאות ל'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך'.

נמצא שמה שמחזיק את האדם באמונה, מה שגורם שהאדם יהיה מקושר בהשי"ת, זהו רק על ידי התפילה, שעל ידי מה שהאדם מתפלל הוא בא לידי כוונת התפילה, שידע האדם ויכיר שאין לו מאומה ללא השי"ת, ואז תהיה תפילתו באופן הראוי.

ולא למחר, כך לימד אותנו השי"ת בשעת ירידת המן.

הלימוד מאכילת המן

בפרשתינו נאמר (דברים ה, טו),
'המאכילך מן במדבר',
השי"ת נתן לנו את המן לאכול, 'אשר לא ידעון אבותיך', זהו מין מאכל שלא ידעו מהות מאכל זה, זהו מאכל משונה, 'ס'איז א מאדנער עסען', שעל אף שלא זורעים ולא קוצרים ולא מבשלים ולא אופים מקבלים מאכל, ומאכל זה האכילנו השי"ת 'למען ענותך', 'כדי דיר צו פלאגען', 'ולמען נסותך להיטיבך באחריתך'.

בוונת הפסוק הוא, שהשי"ת הוריד לבני ישראל מאכל משונה, 'א אויסטערלישען עסען', מאכל של גם, מאכל שאם השי"ת לא יורידוהו למחרת לא יהיה לו מה לאכול ביום המחר. והיה זה כדי לענותך.

העינוי במאכל זה היתה, כי לא ידעו אם גם מחר יהיה להם מן. היום נתן להם השי"ת את המן, אבל מחר, אולי לא יהיה להם מחר מה לאכול.

ונאמר עוד (דברים ה, ג), 'ויענך וירעיבך', שעל ידי המן הרעיב השי"ת את בני ישראל, ומה הכוונה 'וירעיבך', הלא לאחר שאכלו

ביומו, הלא אנו בריאים ושלמים, ואילו היינו חולים בלילה, היו צריכים להודות על דברים אלו בבוקרו של יום, אבל הרי אנו בריאים ושלמים, ולמה נחשוב שהמצב ישתנה למחר.

אך זה מלמדים אותנו חז"ל להיפך, 'דאס לערנען אונז חז"ל פארקערט', על האדם לדעת ולהבין שמה שמבקשים בכל יום על הדעת הוא, לפי שהדעת שיש לו היום אינו מובטח שגם מחר תהיה לו שכל זה, 'ער איז נישט גאראנטערט אז אויך מארגען וועט ער האבען שכל', אלא תלוי הוא בידיו של הקב"ה.

ואם ישאל האדם, הלא אנו רואים שגם הגוי שאינו מתפלל בכל יום יש לו שכל כמו מי שמתפלל. אך צריכים אנו לדעת שזהו נסיון עבורינו. גם הגוי אינו מובטח היום שיהיה לו שכל ליום מחרת, וגם הגוי משפיע עליו השי"ת השכל מדי יום ביומו, אלא זהו נסיון עבורינו, שאף שרואים שגם הגוי יש לו מחר שכל ודעת כמו היום, אעפ"כ נבין ונשכיל שזהו רצון ה', ונסיון עבורינו שלא ניכשל בנסיון של 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך'.

האמת הוא שהאדם צריך להתבונן כך מדי יום ביומו, שמה שיש לו שכל, יש לו שכל רק להיום

אך אין זה דבר פשוט, אלא שהדבר תלוי במהותו של העשיר, אם הוא נוהג כזבולון, הרי שאכן יתכן שיזכה לברכה, אבל אם הנהגתו הוא כ"גביר", הרי שאין כאן שום ברכה, לפי שהוא יבוא ל'ורם לבבך'.

ויתבונן מה הם דרכיו של העשיר, האם הוא מחפש אחר הכבוד, איך הוא הנהגתו כשיש לו יארציית ולא נתנו לו את העליה כפי רצונו, האם מחמת כן יהיה ברוגז על הגבאי או לא. כי אם הוא נעשה ברוגז על הגבאי אין זה הנהגה של זבולון, אלא זהו הנהגה של אדם פשוט, 'ער איז א פראסטער איד', שלפי שיש לו ממון הרי הוא חושק בכבוד.

כמו כן יתבונן איך מתנהג העשיר כשלא נותנים לו כבוד ובפרט כשדורכים על כבודו, 'ווען מ'טרעט איהם אויפ'ן כבוד', ויבדוק האם הוא מדבר עם כל אחד בשווה, או שמא הרי הוא מדבר רק עם העשירים. ועל פי הנהגתו בזה אפשר לראות מהו מהותו, אם הוא מהות של "זבולון" או לא, אם הוא מדבר סרה בתלמידי חכמים ומבטל את התלמידי חכמים, וכשמדברים אודות איזה רב הוא מבטלו, הרי זה ראייה שהוא אדם גם, 'ער איז א גראבער פינצטערער יונג', ועל אף שהוא נותן מעות לצדקה,

את המן שוב לא היו רעבים, אלא שהיה להם דאגת מחר, מה יוכלו לאכול מחר, אבל זה היה רצון ה' שיאכלו דווקא באופן זה, לענותך, למען נסותך, ועל ידי כן 'להטיבך באחריתך', שאם בני ישראל יעברו את הנסיון ויעמדו בנסיון זה, שיחיו עם ביטחון בה', שכל מה שיש לו הוא מה שהש"ת נותן לו, ושאיין לו מעצמו מאומה, ועל ידי כן יטיב לו בסופו.

והנה אם התורה מעידה 'להטיבך באחריתך', בוודאי שזוכה לטוב, מאחר שהש"ת מבטיחנו שיהיה טוב, ואכן במדבר היה טוב לבני ישראל. ובכלל להטיבך באחריתך הוא בסוף חיי האדם, שיזכה לחיים נצחיים על ידי ביטחון בהקב"ה.

אל תקנא במי שבא לידי ורם לבבך **התורה** מלמדנו, 'די תורה לערענט אונז', שכשהאדם מכניס עצמו לגשמיות, 'אריין לאזען זיך אין גשמיות', כשרואים את העשיר מבאי בית הכנסת שנוסע בקאר נאה, ויושב במזרח ונותנם לו כבוד, ונותן מטבע גדלה לצדקה, וכשיש אפיעל נותן הוא סכום מכובד, אפשר לבוא לידי קנאה, ובאים לידי מחשבה, הלוואי אוכה גם אני להגיע לידי כך.

מענטש אין דעם, שלא יהיה כאותו רודף הכבוד. אם יחשוב האדם, מה רע יש בהנהגתו, הרי גם אני חפץ שאתנהג כך, וטוב לי לנהוג כן, אבל ידע שכשחיים באופן זה באים לידי 'ורם לבבך ושכחת'.

כשחיים באופן הטוב, על זה נאמר 'להיטיבך באחריתך', כי כשלא יהיה 'ורם לבבך', שיברח מהכבוד, ויחיה מתוך פשמות, על ידי כן יהיה 'להיטיבך באחריתך'. אבל מי שחי בדרך של 'ורם לבבך', הוא לא יזכה ל'להיטיבך באחריתך'.

כשזוכים ל'להיטיבך באחריתך', לא מיבעיא בעולם העליון, הנה מי יודע מה שמצפה לו בעולם העליון, אבל אדם זה זוכה להבטחה של 'להיטיבך באחריתך', אבל גם בעולם הזה יזכה לטוב, כי הנה האדם הפשוט, 'דער פראסטער יונג', איך ייראו בניו, 'וואס פאר א קינדער וועט ער האבען'.

הלא הבנים רואים איך נראה אביהם, שהוא אדם גם שיושב בשבת אצל השולחן ומדבר, מה הם דיבוריו בשולחן השבת, 'וואס רעדט מען ביי דעם שבת מייש', מדברים על פלוני ועל פלוני, וכשהרב דורש הוא מפטיר אחריו, מה הוא מאריך כל כך בדיבורו, הנני עייף לשמוע אותו מאריך כל כך, והוא

אבל הרי הוא אדם גם, ואין זה מהות של "זבולון".

מי שמקנא בעשיר זה, הרי שגם הוא לקוי בדיעות כזכות, כי מי שיש אצלו חשיבות שיהיה לו ממון ושיהיה לו שם טוב ושיהיה לו כבוד, זהו דיעות כזכות.

בחור שרוצה לברוק את עצמו האם יש בו איזה חשיבות של בן תורה, או שמא הוא אדם גם, יברוק את עצמו כמי הוא מקנא, האם הוא רוצה להדמות לאדם שיש בו מידת הענווה, בין אם הוא עני ובין אם הוא עשיר, אבל הוא עניו, ומתנהג בפשמות, ואינו מחפש אחר הכבוד ובורח מן הכבוד, והוא יודע שלא מגיע לו הכבוד, וכשמגיע לבית המדרש לא רודפים אחריו ולא נותנים לו שלום עליכם, והוא מתיישב תיכף כשנכנס אצל הדלת או מאחורי הדלת. או שמא הוא רוצה להדמות לזה שבא לבית המדרש עם הקאר הנאה ומתלבש בחליפה נאה ובגדים מפוארים, ונכנס לבית המדרש כאילו הוא הבעל הבית שם. אם הוא חפץ להדמות לו, סימן הדבר שאין הוא טוב ממנו.

להיטיבך באחריתך

ומהו הדרך שיודרך האדם בענין זה, 'ווי אידלט זיך אויס א'

אם יאמרו לו שהוא אפיקורס, אזי יאמר חלילה, הנני מאמין באמונה שלימה בתחיית המתים, ויתחיל להתנועע ולעשות תנועות בעיניו, 'ער הייבט זיך אהן צו שאקלען און צו גלאצען מיט די אויגען אזוי ווי דער גרעסטער גלח', ויטען, הנני מאמין בהכל, ואיך אומרים עלי שאיני מאמין.

אבל כשנתכונן בתוך ליבו, נראה שהאמת הוא שאין זו אמת, ואפילו אם הוא עושה תנועות בעיניו, לפי שהוא מפחד להודות שהוא אפיקורס, וירצה לאכול חי את מי שאומר עליו שהוא אפיקורס, וכן הוא מראה בעיניו, אבל מה נעשה בליבו, יש לו לב מושחת, 'א פארדארבענע הארץ', כי אילו היה מאמין באמונה שלימה שחיים בעולם הבא לנצח, ואילו היה מאמין באמונה שלימה במה שנאמר 'להיטיבך באחריתך', הרי שלא היה אומר כן.

הגע בעצמך, אדם בעל יסורים שמבקש להתרפא מיסוריו, והולך לרופא שהוא רופא מומחה, וכידו לרפאותו מיסוריו, אבל כשנכנס בשעה תשע בבוקר אצל הרופא, הרי הוא רואה בפרוזדור שיושבים שם הרבה אנשים בדוחק גדול, וכי יעלה על דעתך שיאמר, אם כן הנני מוותר על הרופא, 'א כפרה דעם דאקטער',

חולם להיכן יסע בקיץ או בחורף, ויושב בשעת הדרשה ועושה תנועות ליושב בצידו על אודות הכליו, אלו הם הסימנים של טומאת הנפש של האיש, שהוא איש ריק וגם, 'ער איז אַ ליידאק, אַ פראסטער יונג'.

התקן עצמך כדי שתכנס לעולם הבא

האמת היא שאיש זה הוא שומה ואינו מאמין באמת, כי אילו היה האדם רואה לנגד עיניו כיצד יחיה בעולם העליון במשך אלפי אלפי שנים, - כמה כבר יוכל לחיות בעולם הזה - ויתכונן היכן מונח האושר, 'וואו ליגט דער גליק', האם עיקר האושר הוא טובתו בעולם הזה או טובתו בעולם הבא, הלא איש זה ברור הדבר שאינו חושב אודות עתידו בעולם הבא.

בשנדבר עמו יאמר בצדקות, 'ער וועט זיך פארפרומען', אני איש של מעשה, 'איך בין אַ פראקטיקער מענטש', ולכן הנני חושב אודות העולם הזה. אבל האמת הוא שבאיש זה יש בו קטני אמונה, ומה שהוא חושב אודות העולם הזה אינו מחמד דאגתו לעכשיו, לפי שהוא 'א פראקטיקער מענטש', אלא משום שבעיניו החיים מסתיימים בעולם הזה.

אודות העולם הבא, אבל האמת הוא שמה שאינו חושב אודות העולם הבא הוא לפי שחסר לו באמונה בעולם הבא.

בימי הנעורים, בשנות הבחורות, אלו הם השנים שאתם גדלים. למה הדבר דומה, כשאינן קטן מתחיל לגדול, כשרואה הבעל הבית שהאינן גדל בעקמומיות, הרי הוא מעמיד מקלות מסביב כדי ליישר את האינן. אבל לאחר שכבר גדל האינן בעקמומיות שוב לא יועילו המקלות וצריכים לעקור את האינן.

שנים אלו הם שנות הגדלות, ומאחר שעדיין אינו בר דעת ואינו צדיק, לכן מעמידים לבחור מקלות להסתמך עליהם, המקלות להסתמך עליהם הם רבותיו בישיבה והישיבה, וכן אביו אם הוא בר דעת, הם אלו שמעמידים לו המקלות המסייעים לו לגדול בישרות.

אבל אם בימי הנעורים חושב הבחור שאינו רוצה לגדול עובד ה', 'איך בין נישט אזא פרומער', אלא שהוא רוצה לדבר כמה שיחות של בטלה, ואינו שומע לקול רבותיו, ואומר שהוא יכול להיות יהודי כשר גם בלי זה, שגם אביו אינו למדן ווא יהודי כשר, שנותן צדקה, 'ער שרייבט משעקאלאך מיט ח"יאלאך, ויש לו שם טוב, וכשמשיא את בניו מגיעים

וכי אני אשב בדוחק בפרוזדור, אני אלך לי לביתי.

הלא מי שיעשה כן, שוב לא יפנה אליו הרופא, הרי הוא עבד שלושה שבועות כדי לקבל אפוינטמענט אצל הרופא שהרופא יקבל אותו, ואמרו לו שגיגע בשעה תשע בבוקר, ועכשיו הוא יושב כבר שעה שלימה בחוץ, ועוד שעה, ושואל את האחראי מתי יוכל להיכנס, ואומרים לו שישב וימתין עד שיבא תורו להיכנס אצל הרופא.

אם ישוב לביתו הרי הוא טיפש ושוטה, ואף שהוא יושב עכשיו בדוחק גדול, מכל מקום כל האנשים ישארו לשבת שם, כי כדאי לשבת בדוחק כמה שעות כדי שהרופא ירפאהו מיסוריו, ומי שמשום הדוחק בפרוזדור הולך לו משם, הלא לשוטה יחשב.

בן הדבר גם במי שאומר שהוא דואג בעיקר לעולם הזה, דומה הוא לשוטה הזה הבורח מבית הרופא מחמת הדחק בפרוזדור, אלא שהוא אומר שאצלו עיקר החיים הוא העולם הזה, והדאגה לעולם הבא הרי זה עבור 'פרומע', עובדי ה', 'פרומע מענטשען' חושבים אודות העולם העליון, אבל איני חסיד גדול, אני חי בעולם המעשה, 'איך בין אַ פראקטישער מענשט' ואינו חושב

אך הבחור שניגש לחיים מתוך אמת, צריך שהשקפתו תהיה באופן שונה, וכשהבחור רוצה לבדוק עצמו מהו מדרגתו, אם הוא בן עולם הבא ובן תורה, שיגדל לבן תורה, ימדוד עצמו מהו השקפתו.

אבל מי שחושב באופן זה, הרי הוא דומה לאותו שאינו רוצה לשבת בפרוודור אצל הרופא בדוחק כמה שעות, ומחמת כן ישאר בחוליו כל ימיו, ואפשר שגם ישאר בקיצור ימים ושנים, כדי שלא יצטרך לשבת בפרוודור בדוחק אצל הרופא.

בימי הנעורים צריכים להתחזק, כי כל אחד מכם יכול לזכות לחיים נצחיים ולגדול לתלמיד חכם, אבל חלילה אם לא נזהרים בענינים הללו יגדלו עמי הארץ גדולים.

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ב
פרק ה' משנה י"ח
שנה ד' • גליון ע"ד

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

אבות פרק ה משנה י"ח

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לְפָנַי חֲכָמִים, סְפוּג וּמְשַׁפֵּךְ
מְשַׁמֶּרֶת וְנִפְהָ. סְפוּג, שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל. וּמְשַׁפֵּךְ,
שֶׁמִּכְנִים בּוֹ וּמוֹצִיא בּוֹ. מְשַׁמֶּרֶת, שֶׁמוֹצִיָּא אֶת הַיַּיִן
וְקוֹלְטָת אֶת הַשְּׁמֵרִים. וְנִפְהָ, שֶׁמוֹצִיָּא אֶת הַקֶּמַח
וְקוֹלְטָת אֶת הַסּוּלָת.

שמקבל כל הסברות ואינו מבחין בין נכונות לשאינו נכונות, ותלמיד זה נשאר בידו כל מה שלמד, אלא שנשאר בידו הכל, כל מה שנכנס, בין סברות טובות ובין סברות שאינם טובות.

משפך, שמכניס בו ומוציא בו. מבאר הרבינו יונה: כך המקבל כל מה ששמע, אלא שאינו קולט דבר אלא כמשפך, ולא נשאר בידו מאומה מכל מה שלמד.

משמרת, שהיא מוציאה את היין וקולטת את השמרים.

מבאר הרבינו יונה: וכך השוכח את הדבר הנכון ואינו משמר אלא הדבר שאינו נכון. ועל זה אמר שלמה ע"ה (משלי יב, ח), לפי שכלו יהלל איש ונעוה לב יהיה לבו, רצונו לומר, שאין לאדם לכוזת את חבירו מפני שידע פחות ממנו, אחר שיש לו שכל אם רב ואם מעט, כי לפי שכלו יהולל איש, שיש להלל את האדם כפי

ארבע מדות ביושבים לפני חכמים, במשנה זו מדבר התנא מחלק הלימוד ולא מחלק העשיה, שיש ארבעה מינים בתלמידים הלומדים לפני החכמים. ספוג, ומשפך, משמרת, ונפה.

הרבינו יונה מבאר: ספוג, הוא כלי ששותה ובוולע כל משקה והמים, בין עכורין ובין צלולין. משפך. שבו נותנין היין ושופך אל הכלים שפיו נתון עליהם כמנהג מוכרי יינות. משמרת. הכלי שעל פי החבית כשעה שמכניסין בהן היין תחילה. נפה. שבה מניפין הקמח והסולת, ומשרת הקמח שהיא דקה דרך נקביה שהן דקין, וקולטת את הסולת, לפי שהיא גסה, שאינה יכולה לעבור דרך נקבי הנפה.

ובולם למשל על התלמידים.

ספוג שהוא סופג את הכל. מבאר הרבינו יונה: כך התלמיד

מידת העקשנות או מחמת שאר מידות לא טובות, על ידי כן שכלו התעקם.

ונבאר - כשאחד רואה שכולם אומרים סברא אחת, והוא היחיד שאומר הסברא באופן אחרת, אם הוא נשאר בתקיפות שלו ועומד על דעתו, על אף שאמר שלא כדברי הכל, אדם זה הוא אדם רקוב, 'ער איז א פארדארבענער מענטש', כי למה זה ילמד שלא כדברי שאר חבריו, וכי סבור הוא שהוא יותר חכם מכל אדם, וכי סבור הוא שכולם שוטים וטועים, ואם הוא סובר כן, הרי הוא בעל גאוה מופלג.

אלא שלפעמים מה שאומר שלא כדברי שאר חבריו הרי זה משום שהוא חושש שאם יאמר הסברא כמו כל שאר חבריו, לא יהיה מי שיבחין בחכמתו, שלא יהיה ניכר בין כולם ולא יתבלט, ולכן הוא אומר ההיפך מדברי שאר חבריו, ואז ידברו עמו כולם, שכל אחד יבוא להתווכח עמו, ואז ידעו שהוא נמצא כאן.

אבל אם יאמר כמו כל חבריו, חושש הוא שמא ישכחו ממנו, ולכן הוא אומר שלא כדברי כולם, כדי להראות שהוא נמצא כאן, ואם כן גם מידה זו באה ממידת הגאוה.

וזהו דברי הרבינו יונה, שמי שאומר רק סברא עקומה, הרי זה בא

המעשים שהוא עושה, שאם על פי שכלו הוא עושה המעשים הטובים, ששעל פי שכלו הוא ממלא את תפקידו, צריכים להללו, אבל נעוה לב, שלבו מעוות מן השכל, שיש לו שכל עקום באופן זה, וקולט הדברים שאינם נכונים לבד, יהיה לבו, כי ראוי לבוונתו. וזהו תלמיד שנמשל למשמרת.

ביאור הדברים כך הוא. הנה מי שיש לו הבנה טובה או חלשה, מי שיש לו זכרון טוב או זכרון חלש, מי שיש לו תפיסה מהירה או תפיסה קשה, כפי שכלו יהלל איש. כי מי שמבין יותר טוב או שיש לו תפיסה טובה וזכרון טוב, אין זה מחמת מעשיו ואין להללו על דבר זה, כי השי"ת הוא הנותן לכל אחד את הכשרונות שלו, ולכן אין להלל את האדם לפי ידיעותיו אלא כפי שכלו, עד כמה הוא משתמש בשכלו.

אבל מי שדוחה את הדברים הטובים, שהסברות הטובות אינן נקלטות בשכלו, ואילו הסברות הלא טובות נשארות בו, אותו אפשר לבוונתו. ובטעם הדבר נראה, כי השי"ת אינו עושה את האדם עם שכל עקום, כי אם מי שהוא חולה ל"ע, אבל מי שאינו חולה, אין השי"ת בורא את האדם עם שכל עקום, ומי ששכלו עקומה, היינו שהוא עיקם בעצמו את שכלו, או מחמת

נפה, שהיא מוציאה את הקמח וקולטת את הסולת. והוה המידה הטובה ביותר. ומבאר הרבינו יונה: שאין הקמח דבר חשוב כל כך, מפני שהוא דק מאד ומדבק בידיים, והסולת חשוב ביותר, הקמח הוא יותר דק מן הסולת, אבל הרי זה רק כאבק של הסולת, ואינו דבר חשוב, ועל כן המנחות היו באות מסולת, כך התלמיד שמקבל הסברא שהיא נכונה ושאינה נכונה אין הוא מקבלה, לפי שאין נכנס בלבו אלא דבר חשוב, ואם ידענו ישבחה אותה.

אנו רואים במשנה זו לפי ביאור דברי הרבינו יונה, שהתנא מאריך לבאר החשיבות של מי שמבין סברא טובה, ומי שאינו מבין סברא טובה, עד כדי כך ששלמה המלך אומר לפי שכלו יהלל איש, שכפי השכל שהאדם מבין את תלמודו כפי זה יהולל איש. ומי שיש לו שכל עקום, עליו נאמר 'ונעוה לב יהיה לבו', שראוי לבזותו.

והנה כשאחד עוסק בתורה, אם יבוא אחד וישאל, מהו הענין להבין היטב את דברי התורה, ומהו החילוק אם הוא מבין את הסברא באופן הטוב ביותר או שלא באופן הטוב הטוב, ומהו הענין שיבין את הסברות, מהו החילוק בדבר זה. הלא לכאורה העיקר הוא שידע את השורה התחתונה שידע

מחמת מידות רעות, שאין השי"ת בורא את האדם עם שכל עקום, אלא שהמידות הרעות הם אלו שעיקמו את שכלו, ולכן את הסברות הישרות והדברים הטובים הוא שוכח, והוא זוכר רק את הדברים הלא טובים, וזהו סימן שהוא עקום בטבעו.

ונביא דוגמא אחת, יש אחד שמעיין בספרי תשובות האחרונים, ובתשובה יש דעת השואל ודעת המשיב, ולפעמים השואל בשאלתו אומר איזה סברא, והמשיב עונה על שאלתו. ולפעמים יש, שהשואל יש לו סברא לא טובה והמשיב מעמידו על האמת.

יש לך אחד, שכשעובר על התשובה, נשאר לו בראשו רק דעתו של השואל, הסברא של השואל, ואילו דברי המשיב נשכחו ממנו, והיינו שנשאר בראשו רק הסברא העקומה, ואילו מה שהשיב לו המשיב אינו זוכר, וזהו ראייה שיש לו שכל עקום, 'אז ער האמ א קרומער קאפ'.

ומבאר הרבינו יונה שמי שיש לו שכל עקום, אין זה משום שכך ברא אותו השי"ת שיהיה לו סברא עקומה, אלא מחמת מידותיו הרעות ומחמת רשעותו התעקמה סברתו, ולכן מותר לבזותו.

בגדר מלכין פני חבריו ברכים, שבאים כנגדו לפרש עד כמה אין הצדק עמו, האם עשה רע עם השני כמה שאמר את דעתו. הלא כמה שאמר את דעתו לא עשה רעה לא בין אדם למקום ולא בין אדם לחבירו, ואילו השני בא ומחבר חיבורים ומאריך לבאר עד כמה אין הצדק עמו בכמה מיני ראיות.

והרי מאן יימר לנו שהצדק עם השני, וגם אם נאמר שהצדק הוא עם השני, הרי שהוא יכול לבא ולומר הדברים לראשון בצנעא בין ארבע עינים לומר לו שאין הצדק עמו, אבל למה שזה יחבר ספרים שלמים להאריך בראיות שאין הצדק עם הראשון, ומהו היושר בהנהגה זו.

אבל כך הוא סדר התורה שיש בידניו, וכל הראשונים וכל האחרונים הלכו במהלך זה, רש"י כתב את פירושו בנגמרא, ובאו הרכינו תם והרשב"ם והר"י, שהיו נכדיו וניניו של רש"י, וכתבו חיבורים שלמים להאריך שאין הצדק עם רש"י, ואין דף בנגמרא בכל הש"ס עם תוס' שאין התוס' באים להוכיח שאין הצדק עם זקנם רש"י, לפעמים פעם אחת בדף, לפעמים פעמים בדף, ופעמים אפילו שלושה פעמים בדף, שמאריכים לבאר שאין הצדק עם זקנם, שאם הרכינו תם אינו חולק עם זקנו, בא נינו הר"י לחלוק על רש"י.

כדת מה לעשות, ולשם מה לו להבין מהו הסברא.

אבל מי שמדבר באופן זה הרי הוא סותר דעת חז"ל, וכפי מאמרו של שלמה המלך, שכן חז"ל מבארים באריכות ההבדל בין מי שקולט סברות טובות למי שמוחו קולט גם סברות שאינן ישרות, אם בתערובת או שהוא קולט רק סברות עקומות, ועל זה נאמר משנה שלימה, והמשנה נכתבה על פי נביאות, ובמשנה יש עסק שלם מענין זה.

והאמת הוא, שאנו רואים שזהו כל דרך התורה של רבותינו הראשונים והאחרונים, שהרמב"ן מבאר הסברא, ועל פי סברא זה הוא חולק על רש"י או על הרכינו תם, ומקשה עליהם כמה קושיות עד שהוא מוכיח שאין הצדק עמהם.

והנה איך אנו מבינים ענין זה, ואפילו במילי דעלמא, האחד אומר את דעתו בתמימות, ואינו פוגע באחרים, כי אינו נוגע באחרים, אלא שהוא אומר את דעתו, ואז יגיע השני ויאריך בכמה הוכחות שאין הצדק עם הראשון, ולכאורה איך אנו רואים ענין זה.

אדם חשוב בא ואומר את דעתו, ואז בא השני ומביא סברות וראיות מכל קצוות תבל שהצדק אינו עם הראשון, ולכאורה מהלך זה הריהו

כשיטת ה'ישועות יעקב' או ה'נודע ביהודה'.

ולאחר מכן הגיעו בעלי שו"ת אחרים והאריכו לבאר שלא כשיטת ה'חתם סופר', 'אז דער חתם סופר איז נישט גערעכט', אלא הצדק עם שיטת ה'נודע ביהודה', ויש להבין ענין זה.

והביאור בזה הוא, אין הכי נמי שלפעמים קשה לאחד מה שמאריכים לכתוב שלא כשיטתו, אבל זהו דרך לימוד התורה שנתקבלה מסיני, באופן זה מסרו את התורה למשה רבינו בסיני, וכך הוא מסורת התורה בכל הדורות.

באופן זה לימד השי"ת את משה רבינו, שבאופן זה צריכים לעסוק בתורה, שאסור לישא פנים, ואם אין הצדק עמו איך שלמד, צריכים לפרש הדבר, ואין זה נוגע לאדם עצמו, כי התורה אינה רכוש פרטי של האדם, 'די תורה איז נישט קיין פערזענליכע זאך', כי כשחולקים על ה'נודע ביהודה', אין חולקים על ה'נודע ביהודה' עצמו, אלא על תורתו של ה'נודע ביהודה', ואין נוגעים כלל ב'נודע ביהודה', ואסור לחשוב חשבונות שלא לומר את דעתו כדי שלא לפגוע ב'נודע ביהודה', שאף שלפעמים זה מפריע למי שחולקים

ענינים אלו לומדים עם התלמידים בישיבות, והדברים מופצים

בכל פינות העולם, והדברים נכתבו אף בשעה שרש"י כבר לא היה בעולם הזה, ולא היה בידו לתרץ עצמו, ויתכן שרש"י היה יכול לתרץ את דבריו.

ובמנו כן אנו רואים בספרי האחרונים, שבשו"ת 'חתם סופר' מביא

דברי ה'ישועות יעקב' או ה'נודע ביהודה', וכותב כנגדו שאין הצדק עמו ושאסור לשמוע בקולו, ומאריך להוכיח מדברי הגמרא והראשונים שלא כשיטה השניה.

והנה עם מי הצדק, עם ה'חתם סופר' או עם ה'נודע ביהודה', דבר זה

אין אנו יודעים, אבל יש להבין מה שכותבים הדברים באריכות הדברים לשואל, שאחד פנה לחתם סופר בשאלה, והיה לו להשיב לו מה מוטל עליו לעשות, איך הוא פוסק, אבל למה האריך לבאר באריכות שלא כדברי ה'נודע ביהודה', ואילו לבאר אם הצדק עם ה'נודע ביהודה' או לא, היה לו לפנות לה'נודע' ביהודה בעצמו, אבל למה כתב בתשובתו לשואל באריכות שאין הצדק עם ה'נודע ביהודה', הלא השואל ביקש רק לדעת האם התפילין כשרות או פסולות, והיה לו לכתוב בקצרה הדין אם התפילין כשרות או פסולות, ולמה האריך לבאר שלא

התורה, אין אנו יודעים גדול החיות שנשפּע בכל העולמות על ידי מה שבחור או יהודי עוסק בתורה, אין לנו השגה באורות הגדולים הנפעלים בכל העולמות, ובעולמות הללו שם מאיר אור התורה, שם יש קפידא גדולה על הדייקנות בהבנת התורה.

כשם שאנו מבינים לגבי שחיטת בהמה, שהשוחט רוב קנה הבהמה כשרה, והשוחט חצי וושט הבהמה טריפה, וכמה הוא החילוק בין מחצה לרוב, כמחצית חוט השערה, ומחצית חוט השערה זו הוא החילוק בין כשר לטריפה.

ולפעמים יש בבהמה זו חמש מאות כזיתים, ואם יאכלו חמש מאות אנשים מבהמה זו, אם שחטו רק מחצית קנה, יתנו חמש מאות פעמים מלקות לאותם חמש מאות בני אדם, חמש מאות אנשים ילקו ל"ט מלקות ויקויים בהם 'ונקלה אחיד לעיניך', שיביישו אותם ברבים, שיכולים כל בני העיר להתאסף ולראות איך שמלקים אותם, כי החוטאים אינם נלקים במקום נסתר, אלא לוקים אותם באמצע היום בבית דין. מלקים חמש מאות אנשים במכות כואבות, לבד מהבישות שבמלקות, שכן המלקות הם בכל הכוח, וכמו שאמרו שצריכים לאמוד את הלוקים על פי הרופא אם הוא יכול לקבל את המלקות, ואת כולם מלקים

עליו על מה שלא קיבלו את דעתו, אבל מחמת כן לא יתחשב בדבר, אלא צריך הלומד לפרש מה שיוצא לו על פי לימודו.

ובמו כן כשהרבינו תם בא לחלוק על רש"י, אסור לו לחשוב אם על ידי כן יגע בכבודו של זקנו רש"י, שאם הוא מבין שההלכה שפסק זקנו, או שהפירוש שפירש זקנו אינה נכונה, מחויב הוא לומר שאין זה נכון, 'אזי ער מחויב צו זאגען ס'איז פאלטש', ועליו לפרש כל הקושיות שיש לו על זקנו.

ואין הכוונה שעליו להתגדל ולהתנאות על זקנו, הרי הוא יכול לסבור שזקנו גדול ממנו, אבל אם על פי שכלו יוצא לו שזקנו לא למד ענין זה באופן הראוי, הרי מחויב הוא לפרש את דעתו, וצריך הוא לפרסם את הדברים בכל פינות העולם, בכל מקום שדברי זקנו רש"י מגיע לשם שאין הפשט כמו רש"י.

ומנין אנו יודעים מהלך זה של התורה, דבר זה קיבל משה רבינו מסיני, שבאופן זה לומדים את התורה.

ענין זה שייך באופן יותר עמוק, 'ס'גייט ווייטער דער ענין', לפי שאין לנו השגה מהו חשיבות הדייקנות בדברי התורה, לפי שאין לנו הידיעה וההשגה מה שנפעל על ידי לימוד

זה תורה אחרת, ואז אור התורה וקדושת התורה הם באופן אחר לגמרי.

וזהו הטעם מה שהראשונים נחלקים לפעמים בענין שנראה כדברים של דקות, ובענינים אלו נחלקים הראשונים. ולכאורה למה נחלקו על ענינים שבדקות, הרי במצב זה שפיר אפשר לומר שהצדק יהיה עם הרשב"א, ולמה חולק עליו הרימב"א באופן חזק כל כך, הרי הרשב"א לא בא להתיר חילול שבת, אלא שבא לפרש דברי הגמרא.

הרבה פעמים נחלקים הראשונים לבאר דברי אמורא שאין ההלכה כמותו, ובענין שאינו נוגע למעשה, ויש על זה מערכה שלימה בראשונים ובאחרונים בביאור דעת האמורא.

והביאור בזה הוא, כשם שבחלק העשייה שבתורה הכל נמדד כפי חוט השערה, כמו כן בחלק הבנת התורה הדבר נמדד על פי חוט השערה, ובאופן זה נמסרה דרך לימוד התורה למשה מסיני, וכך נהגו התנאים והאמוראים, ראשונים ואחרונים עד סוף כל הדורות.

כשיש חלילה אחד שמחמת עם הארצות או מחמת רשעות אינו ניגש לדברי הראשונים והאחרונים מתוך יראת הרוממות הראויה, כשהם

רק משום שהיה חסר בשחיטה חצי חוט השערה.

אפילו אם אין אנו משיגים דבר זה בשכלינו, אבל משום שהיה חסר חצי חוט השערה על ידי כן יש פגם נורא באדם על ידי אכילת הבהמה, ויש עליה טומאה נוראה עד שלא יפטר מהטומאה על ידי המלקות, ובאותה הבהמה, לאחר ששחט בה עוד משהו אחד, לא היה בה שום טומאה ושום איסור, והכל היה כהוגן.

ומכאן אנו רואים שבעניני תורה מודדים על פי חוט השערה, בין אסור למותר. בעניני עונשין הדבר נמדד בחוט השערה, וכמו כן הוא לענין כריתות ומיתות בית דין הכל נמדד בחוט השערה.

אדם העושה מלאכה בשבת חצי רגע קודם הזמן, אף שעבר על מצות תוספת שבת אבל אין כאן חיוב סקילה, ואילו מי שחילל את השבת חצי רגע לאחר מכן דינו בסקילה, כי דיני התורה נמדדים לפי חוט השערה.

מלמדים אותנו חז"ל, כשם שבחלק המעשה של התורה, בקיום המצוות והזהירות מעבירות הנידון הוא כפי חוט השערה, כמו כן ההבנה בסברות התורה, בדיני התורה, גם שם הנידון הוא כפי חוט השערה, שאם על פי חוט השערה אין הסכרא כנונה, הרי

ואם אמר יאמר, מה לי נפקא מינה דברי הקצות והנתיבות, הלא זהו דיוק לכאן או דיוק לכאן, 'א קוועטש אהין א קוועטש אהער', או מהו החילוק בין דברי הרשב"א לדברי הרמב"ן, 'א דקות אהין א דקות אהער', ואני יכול לישון במנוחה גם אם לא אדע את עומקן של שני הצדדים. מי שמדבר באופן זה הרי זה חלילה אפיקורסות, והרי זה בכלל 'כי דבר ה' בזה'.

צריכים להיזהר הרבה בענין זה, כי בעולם יש בזה פירצה גדולה, מחמת עם הארצות או מחמת דיעות כוזבות, ועל פי רוב הרי זה מחמת עם הארצות, ויש מקומות שזהו מחמת דיעות כוזבות ומשובשות, שחסר בהבנה והערכה מהו קדושת התורה ורוממות התורה כפי מה שנמסר למשה מסיני עד סוף כל הדורות. וכל הדיעות האפיקורסיות הרי זה בכלל 'כי דבר ה' בזה', ובדרך כלל כל הדיעות הכוזבות בעולם מקורם ממה שאין מבינים כראוי את ההגשה הראויה לתורה מתוך יראת הרוממות.

אילו היינו ניגשים לתורה מתוך יראת הרוממות הראויה, היינו מתייחסים ל'נודע ביהודה' רבי עקיבא איגר וה'חתם סופר' כעל מלאכי מעלה ועל נביאים. אבל כשמתייחסים לשרפי מעלה אלו כאל בשר ודם, אלא שהם

מדברים בעיני תורה בעיני דקים, אדם זה חלילה הוא בגדר מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, והרי הוא מבזה את התורה.

כשהאדם אינו מתייחס לתורה עם מלא כובד הראש, 'נישט מיט די גאנצע ערעסנקייט', ואומר, למאי נפקא מינה לי דברי הרשב"א והריטב"א, שני הצדדים טובים בעיני, טוב לי הן באופן זה והן באופן אחר, הרי הוא מבזה את התורה, ואמרו חז"ל שכשאחד מזלזל בקל וחומר אחד שאמרו חז"ל נחשב לאפיקורס ומבזה תורה.

מי שמבטל חשיבות התורה וקדושת התורה כפי מה שנמסר דור אחר דור על ידי גדולי ישראל, הרי הוא חלילה בכלל 'כי דבר ה' בזה', כי הוא מבזה את התורה ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ועליו נאמר 'הכרת תכרת הנפש ההיא', שפסוק זה מדבר על כיווי התורה, שעל זה נעשים בכרת בעולם הזה ובכרת בעולם הבא.

חלילה כשאחד מתייחס בדיבור אחד בחסרון דרך ארץ ובחסרון יראת הרוממות לתורה, באופן שחז"ל ראשונים ואחרונים בכל דור ודור מסרו לנו התורה, הרי זה חלילה בכלל 'כי דבר ה' בזה'.

משהו מהדרכים של אותם גאונים וגדולים.

אבל אם ניגשים לתורה מתוך זילות. ניגשים לקדושת התורה ורוממות התורה מתוך זילות, אזי אפשר בקל ליפול לידי דיעות כוזבות ודיעות משובשות, לפי שהשורש של הדיעות כוזבות והדיעות משובשות היא מחמת מה שהתרחקו מקדושת ורוממות התורה, ועל ידי כן איבדו את האמונה בחז"ל ואת האמונה בראשונים והאחרונים.

על פי רוב, שורש הדברים הם מחמת עם הארצות, ואין זה בגדר שנה ופרש, לפי שזה בא מחמת שלא שנה ולא פרש, אלא מחמת שמלאים בעם הארצות מתחילתו ועד סופו, 'ס'איז פארפרעסען מיט עם הארצות, כי מי שלא קרא ולא שנה, מדיכן יקח לו מעט יראת הרוממות לתורה, הלא כדי לזכות ליראת הרוממות לתורה צריכים ללב טהור. ואם לא קרא ולא שנה מדיכן יקח לו היראה והרוממות.

יש שזה בא אצלם מחמת ההשחתה ומחמת קנאה ושנאה, שמחמת כן באים לידי זילות שאין רוצים לייקר את התורה כראוי, וענין זה שייך אצל מי ש'שנה ופירש'.

בדברי חז"ל ובדברי הראשונים אנו מוצאים ענין השנה ופרש,

ידעו ללמוד יותר מאתנו לפי שהיו יותר בעלי כשרון. כשזה היחס אליהם, הרי זה שורש פורה ראש ולענה, וזוה באים לידי כל הדיעות האפיקורסיות והמשכיליות.

האדם שניגש לדברי ה'נודע ביהודה' ורבי עקיבא איגר באופן שהם אמרו כך ואני אומר באופן אחר, לפי שהיה להם ראש יותר טוב וידעו ללמוד יותר ממנו, זהו מחמת הסתכלותו והשקפתו על גדול בתורה וגאון בתורה, על מי שידוע כל התורה כולה - כאל בשר ודם, ואם אנו יכולים לדמות את עצמנו להני גדולי תורה, זהו ראייה שאין התורה חשובה אצלנו לכולם.

אילו היינו משיגים שהתורה הוא דבר ה', והיינו משיגים שהתורה הוא הקדושה והחיות של כל העולמות, והיינו מביטים על הגדולים בתורה כאל מלאכי ה' שרוח הקודש שורה עליהם, היינו מפחדים לדבר מהם ולחשוב על רבי עקיבא איגר וה'נודע ביהודה'.

היינו מפחדים להתרחק ואפילו במשהו מדרכיהם, אלא שאנו היינו חוקרים ודורשים מה הם דרכיהם, מה הם היו אומרים על ענין זה, מה היתה דרך מחשבתם על ענין זה, ומה היה הוראתם על ענין אחר. היינו רודפים בדרישה וחקירה להשיג אפילו

בן גמליאל, ורבן שמעון בן גמליאל לא נשא פניו לאביו רבן גמליאל, לפי שזהו דרך התורה שנמסרה למשה בסיני. עניני המחלוקת היו בדקות, מחלוקת הראשונים הנו בדקות. וכמו כן מחלוקת ה"ז והש"ך הוא בדקות, ומחלוקת הקצות והנתיבות הוא בדקות.

כל מחלוקות הראשונים והאחרונים הם בענינים שנראים דקות שבדקות, וכל אחד יוצא כנגד השני בחרב וחנית. הנתיבות אינו חוסך לשונו מהקצות, בלשונות חריפים ביותר.

זהו הדרך שנמסרה למשה מסיני שבאופן זה ילחמו במלחמתה של תורה, באופן זה נמסרה לנו סדר לימוד התורה, מתוך מלחמתה של תורה, כן הוא לשון חז"ל, והוא על פי לשונות הפסוקים ללחום את מלחמות ה', שהוא מלחמתה של תורה.

באופן זה מסר השי"ת את התורה למשה מסיני, שסדר לימוד התורה יהיה בסדר של מלחמה, מלחמתה של תורה.

ומהו הטעם שצריכים ללמוד במלחמתה של תורה, כי כשם שבעניני שחיטה, החילוק בכחוט השערה הוא החילוק בין כשר לנבילה, וזהו חילוק בין טמא לטהור, והנפקא מינה היא אם יתנו לאוכל ממנו מלקות

והשורש של שנה ופירש באה מחמת מידות רעות. כי מי שהיה תלמיד חכם, למה פרש מהתורה. בדרך כלל זה בא מחמת מידות רעות, מחמת קנאה או מחמת תאוות או שאר מידות רעות, שהרחיקו אותו מהתורה ומשמירת התורה, ועכ"פ מידות אלו הביאו אותו שלא יגש לכל ענין של התורה מתוך יראת הרוממות.

כל מי שרוצה לחיות את ימיו ושנותיו מתוך דיעות כשרות, ומתוך מחשבות כשרות, ושיהיה דבוק לתורה ולדרך התורה, הא' הראשון הוא, שיגש לכל ענין של תורה ושל לימוד התורה מתוך יראת הרוממות, שיגש לתורה מתוך ההתבטלות הגמורה ומתוך כבוד עצום, ואף שיודע בעצמו שהוא למדן חלש, ואינו מבין הרבה, אבל יתבטל בהתבטלות הגדולה ביותר לתורה.

ענין זה אנו רואים שהדייקנות בתורה, הן בדייקנות לגבי המעשים, והן בדייקנות בענין לימוד התורה, אנו רואים שהתורה נמסרה למשה, ונמסרה מהתנאים לאמוראים ועד לאחרוני האחרונים באופן זה, וזה היה דרך לימודם של הראשונים, שנשאו ונתנו בתורה, ולא נשאו פנים זה לזה.

רבינו תם לא נשא פניו לרש"י, רבי לא נשא פניו לאביו רבן שמעון

בשחלילה נפגמת קדושת התורה ויראת הרוממות לתורה, אז מכניסים את האיידלקייט והמידות טובות, שאסור לפגוע בשני, ואסור לחלוק על זקנו, ועל אחת כמה וכמה שאסור לחלוק על אביו וכדומה, ואסור לבזות את חבירו שפוסק שלא כהלכה.

בשניגשים עם חשבונות אלו, לא מידות טובות יש כאן, אלא שבועטים בדרך התורה שמסר השי"ת למשה מסיני, הדרך של לימוד התורה, וממילא יש בזה זלזול בקדושת התורה האמיתית, ובדייקנות בתורה.

הרי זה דומה לאחד שיאמר, מהו החילוק לתורה אם שחט בה חצי או עוד משהו של חוט השערה, ובוה מבין כל אחד שמי שיאמר כן הרי זה אפיקורס שחולק על הלכה למשה מסיני ששחיטה צריכה להיות ברוב הסימנים.

בן הדבר כמי שיאמר מהו הנפקא מינה בין סברת הרשב"א לסברת הרימב"א, שני הסברות דומים זה לזה. מי שאומר כן הרי הוא חלילה אפיקורס והוא בכלל כי דבר ה' בזה חלילה. אלא שיכולים לומר שעל פי קוצר השגתינו אין אנו רואים חילוק בין שיטת הרשב"א לשיטת הרימב"א, שלא זכה שמוחו יבחין בין שיטת הרשב"א לשיטת הרימב"א, והיינו שהוא מצטער

או לאו, כמו כן הוא גם בסברות התורה, שגם בזה צריכים לגשת בדייקנות בתכלית הגמור, וזהו אור התורה וקדושת התורה.

מי שמזלזל חלילה בענין זה, מי שמביט על ענין זה עם משהו של 'קרומקייט', משהו של עקמימות, הרי הוא בועט במסורת התורה, באופן שמסר השי"ת את התורה מסיני, ובדרך זו הלכו כל גדולי ישראל בכל הדורות כפי מה שקבלו.

אל ידמה האדם ויאמר לעצמו שהוא בעל מידות ולכן אינו מדייק כל כך, שמא יגע בכבוד של השני וכדומה, לפי שמחשבה זו הוא כנגד מסורת התורה. מי שחושב באופן זה מוכרח לבקר את רבינו תם והר"י שחלקו על זקנם, ז"י האבען ז"ך געוואגט זיך צו קריגען אויף א זיידען, וממילא הוא מבקר את רבי ורבן שמעון בן גמליאל שחלקו על אבותיהם, ומבקר את הרמב"ן ואת הרשב"א והרימב"א שכל אחד מהם חלק על השני מתוך חריפות גוראה. ושכך נהגו הקצות והנתיבות שאחד חולק על השני בכל הלשונות של החריפות.

באופן זה נמסרה צורת ואופן לימוד התורה מסיני, וזהו היסוד שעל זה בונים את האמונה להיאחז בדרך התורה ובדרך ה'.

על מה שלא זכה, ואם יש לו היכולת
הרי הוא מחפש אחר הדרכים כיצד
יוכל להבין את החילוק ביניהם, ואם
אינו משיג הדברים, הרי הוא ממשיך
בלימודו בצער, ויודע שיש לו ענין אחד
שעדיין לא הבין.

ענין זה מבואר במשנה של ארבע
מידות בתלמידים, להבין ענין
הדיוקנות מהו החילוק בין סברא טובה
לסברא שאינה טובה, וזה שנשאר אצלו
רק סברות לא טובות, איש זה ראוי
לבזותו.

לג

נתיבות יושר - עקב

זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלעפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו